

Redactioneel: Barbaren

Als ik vertel dat ik onderzoek doe naar toerisme, wordt me regelmatig lacherig gevraagd: 'jij hebt zeker van je hobby je werk gemaakt?'. Ook velen van mijn collega's krijgen deze vraag wel eens toegespeeld. Toeristisch onderzoek wordt helaas nog steeds niet serieus genomen. En dat terwijl het zo veel meer is dan uitrekenen hoeveel nachten toeristen op een bepaalde locatie doorbrengen en hoeveel euro's ze ter plaatse uitgeven. Onder de noemer van het toerisme bespreken onder andere economen, sociologen, klimaatdeskundigen en geografen tal van sociaalruimtelijke vraagstukken. Toerisme is dus een volwaardige academische discipline, en ook nog eens interdisciplinair. Toerisme als wetenschap vecht nog steeds voor volledige erkenning en legitimatie. Het wordt daarbij echter niet geholpen door het toerisme uit de praktijk. Toerisme is bijvoorbeeld wel een werkverschaffer, maar tegelijk een schender van arbeidsrechten. Toerisme biedt een alternatief voor stagnerende economieën, maar tegelijk maakt het plaatsen onleefbaar voor de lokale gemeenschappen. Toerisme beheert en conserveert natuurlijk en cultureel erfgoed, maar het vernietigt authenticiteit. Toerisme is een medaille met twee kanten en er zijn duidelijke winnaars en verliezers.

Een belangrijkere vraag is: hoe kunnen de economische belangen van bestemmingen en ondernemingen en de persoonlijke belangen van toeristen worden verenigd met de wensen van de lokale gemeenschappen? In dit themanummer gaat AGORA op zoek naar antwoorden op deze en andere vragen. Want: een simplistische beleidsbenadering gericht op economisch gewin op korte termijn en een overschatting van de maakbaarheid van toerisme kan leiden tot schade aan bestemmingen, haar erfgoed, natuur en sociale structuren.

Zo haalde deze zomer het toerisme in Barcelona het internationale nieuws, omdat de inwoners protesteerden tegen het toerisme in hun stad. Graffiti-leuzen verschijnen in de toeristische wijken. 'Waarom noemen we het een toeristenseizoen, als we niet op de toeristen mogen schieten?'. In het schoolvoorbeeld van een toeristische mono-economie Venetië noemen de laatste der Venetianen de toeristen 'barbari'. Ze plunderen het rijke erfgoed van de stad en laten haar zielloos achter. Op straat liggen de lege waterflesjes en sigarettenpeuken als stille getuigen van de toeristische tsunami. Moeten we nu het hedendaags toerisme zien als een weiland met melkkoeien, waar de kalfjes worden vertrappt en de sterkste dieren lijden door overbegrazing?

Toerismeprognoses laten ons zien dat de komende decennia er meer en meer toeristen gaan komen, de traditionele bestemmingen nog drukker gaan worden en er tal van nieuwe toeristische bestemmingen zullen ontstaan en gecommmercialiseerd worden. De barbaren zullen blijven komen, en het toeristenseizoen wordt langer en langer. En dat is maar goed ook. Niet alleen draagt toerisme bij aan lokale economieën wereldwijd, toerisme is sinds de industriële revolutie ontwikkeld van een recht voor arbeiders tot een noodzaak voor de wereldburgers. Toerisme is mode, het laat zien wie je bent aan de buitenwereld en aan jezelf. Al in 1869 beschreef Mark Twain het belang van toerisme en reizen. "Travel is fatal to prejudice, bigotry, and narrow-mindedness, and many of our people need it sorely on these accounts. Broad, wholesome, charitable views of men and things cannot be acquired by vegetating in one little corner of the earth all one's lifetime".

Net daarom is toerisme als wetenschap noodzakelijk. Het snel ontwikkelende veld van academisch toerismeonderzoek maakt momenteel grote stappen om vanuit een interdisciplinair perspectief een antwoord te vinden op deze sociaalruimtelijke vraagstukken. Door fundamenteel onderzoek te combineren met beleidsgericht denken, kan toerisme oplossingen helpen vinden die ook op lange termijn werkbaar zijn. Toerisme is dus een spannend en relevant domein. En heb ik nu van mijn hobby mijn werk gemaakt? Jazeker!

Egbert van der Zee

Hoofdredacteur AGORA

OMSLAG VOOR De pier van Blackpool trotseert de elementen, een symbool voor maakbaarheid? Foto: Mark Seton
OMSLAG ACHTER Europese culturele hoofdsteden & toerisme. Infographic door Boris van Zanten. Bron: Europese Unie, 2013 & euromonitor.com